

O'ZBEKISTON TARIXINI O'RGANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Islamov Shoxrux Shamsiddin o'g'li

O'zbekiston Milliy Universiteti

Tarix fakulteti Tarix yo'nalishi 2-kurs magistrant

Annotatsiya: *Ma'lumkin ta'lim tizimida bir qancha ijobiy islohatlar, davr talabiga mos ilmiy-amaliy ko'nikmalar shakllanib bormoqda. Ta'limning barcha jabhalarida raqamli texnologiyalar rivojlanib o'z o'rnini egallagan. Mazkur maqola O'zbekiston tarixini o'rganishda raqamli texnologiyalarning ahamiyat haqida fikr-mulohazalar yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *tarixiy tadqiqotlar tizimi, raqamli texnologiyalari, Informatsion inqilob tushunchasi, O'zbekiston tarixi, modellar va metodlar*

“Tarixiy xotirasiz kelajak yo`q”

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A. Karimov.

Tarix bu kelajak poydevori, o'tgan kunlar sarhisobi va bugunig ko'zgidir. Haqiqatdan ham, o'z tarixini, o'tmishini bilmaydigan xalqning buguni ham kelajagi ham mavhum bo'lib qoladi. Ya'ni u na o'tmish bilan, na bugun bilan va na kelajak bilan yashay olmaydi. Shu nuqtai nazardan olib qaraydigan bo'lsak, bashariyat tarixini, o'z yurtimiz tarixini o'rganish va o'qitish tizimini takomillashtirish ishlari bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.[1, B. 13]

Umuman olganda, tarix fanining ikkala yo'nalishini ham ya'ni O'zbekiston tarixini ham jahon tarixi fanlarini ham o'qitish jarayonida butun dunyo ta'lim tizimidagi kabi zamonaviy axborot texnologiyalari va kompyuter texnologiyalarining o'rni benihoya kattadir. Hozirgi davr talabidan kelib chiqadigan bo'lsak, umumiy o'rta ta'limda ham, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimida ham nafaqat kompyuter texnologiyalarining, balki, zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rni va roli kundan-kunga oshib bormoqda. Bu esa o'z navbatida ta'lim tizimida tub burilish yasovchi eng zarur va kerakli talab va ehtiyojga aylandi desak mubolag'a bo'lmaydi. Binobarin, yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar tufayli barcha, jumladan, ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda, shuningdek, ta'lim tizimida ham keskin o'zgarishlar yuz bermoqda.

Hozirgi davr talabiga ko'ra hayotimizning har jabhasida raqamli texnologiyalardan foydalanish, ish faoliyatini tashkil etishning ahamiyati oshib bormoqda.[2, Toshkent. 2017.y] Bu jarayonlar ta'lim sohasiga ham shiddat bilan kirib kelmoqda. Bunga raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilar hamda o'qituvchilar uchun katta ko'lamdagi manbalarning mavjudligi, masofaviy ta'lim orqali o'quvchilar hamda o'quvchilar yanada ko'proq mulqotda bo'lish imkoniyatiga ega ekanligini sabab qilib ko'rsatish mumkin. Shuningdek, O'zbekiston tarixini o'rganish, tadqiqiy tahlil qilishda raqamli texnologiyalarining o'rni beqiyosdir. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ta'limning boshqa sohalari kabi

ijtimoiy fanlar sohasi uchun ham keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Faqatgina shuni e'tiborga olish kerakki, bu vositalardan samarali foydalanishni tashkil eta olish juda zarur.

Xususan, O'zbekiston tarixini o'rganishda qo'shimcha elektron manbalardan, xaritalardan, videolardan foydalanish tarix fani uchun juda ham qo'l keladi. Bularni ta'lim tizimiga tadbiq etish hamda barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun ta'lim sohasida bu kabi vositalardan keng foydalanadigan ilg'or mamlakatlar tajribalarini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston tarixini o'rganishda raqamli texnologiyalarning ilmiy-nazariy asoslari. O'zbekiston tarixini o'rganishda qo'llaniladigan texnologiyaning falsafiy asoslari. O'quv yurti, ijtimoiy institut sifatida butun jamiyatning holatini aks ettiradi. U siyosatdan alohida, g'oyalardan alohida yashay olmaydi, hech qanday falsafani targ'ib qilmay yashay olmaydi.

Shunday qilib tarix fanini o'qitish texnologiyasi ma'lum falsafiy poydevorga asoslanadi. Falsafiy konsepsiyalar tarix o'qitishning innovatsion texnologiyalarini metodologik ta'minlash tarkibiga kiruvchi eng umumiy tartibga soluvchi sifatida ishtirok etadi.

O'zbekiston tarixini o'rganishda raqamli texnologiyalari konsepsiyalarida eng aniq ko'rinadigan bir necha bir-biriga mos falsafiy asoslarni ajratib ko'rsatamiz: materializm va idealizm, dialektika va metafizika skeptizm va tabiiy muvofiqlik, insonparvarlik va antiinsonparvarlik, antroposofiya va teosofiya, pragmatizm va ekzistentsializm kabi konsepsiyalarni ko'rishimiz mumkin bo'ladi.

Tarixni o'rganish jarayonida jamoat arboblarning, fikrlarini, nutqlarini magnit tasmalariga yozib olib eshittirish mumkin yoki audiorecord qilib olishlari mumkin bo'ladi. Bu manbalardan foydalanishda quyidagi usullar qo'llaniladi:

1. Yozuv materiallari yuzasidan yozuvlar materiallar tarkibiga kiritiladi.
2. Avvalo gramplastinka yoki tasma, disk yozuvi eshitiladi va ko'rsatiladi. So'ngra bu yozuv suhbat yordamida tahlil qilinadi.
3. Yozuvlar asosida mustaqil tadqiqot ishlari uchun kerakli amallarni bajarishga doir ishlar tashkil qilinadi.

Ovozli texnika vositalariga radio eshittirishlari ham kiradi. Hozirgi vaqtda bunday eshittirishlar ko'pincha "Audiorecord"ga yozib olinadi. Shu tariqa tarixni o'rganish jarayonlarida ham taraqqiyotlar rivojlanib borgan.[4, B. 27]

Hozirgi kunga kelib, izlab toppish mushkul bo'lgan tarixiy asarlar, fikr-mulohazalar, O'zbekistonga ta'luqli bo'lgan tarixshunoslarning ilmiy-nazariy fikrlarini internet tarmoqlari tizimidan izlab topishimiz mumkin bo'ladi. Ma'lumot izlash va uni solishtirish tahlil qilib oldingi davrga nisbatan sezilarli darajada ijobiy xususiyatlari shakillangan.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, bugungi shiddat bilan rivojlanib borayotgan zamonda ilg'or texnologiyalardan foydalanish ish samaradorligini oshirish uchun asosiy vositalardan biri hisoblanadi. "Ta'lim tizimini rivojlantirish, yosh avlodni yuqori darajadagi ta'lim sharoitlari bilan ta'minlash hamda ularni yetuk bilimli fuqarolar qilib tarbiyalash

mamlakat rivojining asoslaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalarni ta'limga olib kirish hamda ularni samarali ishlashini ta'minlash ta'limni rivojlantirish uchun keng imkoniyat hisoblanadi. Bu vositalar orqali o'quvchi hamda o'qituvchi o'rtasidagi aloqalar, fikr almashinish jarayoni kuchayadi, o'quvchilar o'zlari izlangan, qiziqqan ma'lumotlarni mustaqil ravishda topa olishlari mumkin bo'ladi".[3, B. 7]. Bu jarayonlarni to'g'ri yo'nalishda tashkil etish uchun esa mana shu bosqichdan muvaffaqiyat bilan o'ta olgan davlatlar tajribasini o'rganish hamda kerakli xulosalar chiqargan holda hayotga tadbiiq qilish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent.: O'zbekiston, 2006.
2. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza. – Toshkent.: O'zbekiston, 2017.
3. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan quramiz. – Toshkent.: O'zbekiston. 2017.
4. Davlatyor Rahim, Shixnazar Matrasul. Feruz Toshkent, 2011.
5. Laffasiy. Tazkirai shuaro, Urganch, 1992.
6. M.Y. Bayoniy. Shajarayi Xorazmshohiy. G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, Toshkent, 1994